

Forældrene og skolen – sammen når vi længere

1. Indledning

I Danmark er børnene ikke skolepligtige. I stedet bestemmer Grundloven, at forældrene skal sørge for, at deres børn får en *undervisning*, der står mål med den, de kan få i folkeskolen. Det er altså overladt til forældrene at afgøre, hvordan de vil opfylde denne undervisningspligt.

Til gengæld er samfundet - ligeledes i henhold til Grundloven - forpligtet til at stille et gratis undervisningstilbud til rådighed for forældrene: folkeskolen.

I folkeskoleloven bliver det i lovens allerførste sætning slået fast med syvtommersøm, at skolen løser sin opgave i samarbejde med forældrene. Det bliver også slået fast, at forældrene har både pligter og rettigheder i forhold til skolen.

Dette holdningspapir handler om, hvorledes disse pligter og rettigheder udmøntes i et partnerskab mellem skole og forældre. Et partnerskab, der udspringer af en ligeværdig og gensidigt forpligtende dialog om hele skolens virksomhed.

I den offentlige debat beklager skolefolk sig ofte over forældre, der stiller urimelige krav, og som ikke lever op til deres ansvar for deres egne børn. Det er givetvis rigtigt, at den slags forældre findes. Men det drejer sig i det højeste om 5-10 %, og det er ikke rimeligt at deres svigt skal lægges alle forældre til byrde. Der findes jo også skoler, der ikke lever op til deres forpligtelse til at inddrage forældrene i skolens virksomhed.

Men den negative debat, hvor man slår modparten i hovedet med påstande om manglende opfyldelse af hans forpligtelser fører ingen steder hen.

I stedet lægger Skole og Samfund op til en sober debat om, hvorledes forældre og skole kan medvirke til at give vores børn den bedst mulige uddannelsesmæssige start på livet gennem opbygningen af et partnerskab, der tager udgangspunkt i et fælles ønske om at gøre skoletiden så god som muligt for den enkelte elev.

Skole/hjem-samarbejdet har traditionelt drejet sig om alt andet end skolens undervisning, nemlig: Festerne, udflugterne, normer og regler i klassen osv. Selve skolens kerneydelse: undervisningen er kun i mindre grad blevet berørt af skole/hjem-samarbejdet.

Det skal der laves om på!

Hvis vi skal forbedre børnenes læring, så skal forældrene i langt højere grad involveres i de processer, der giver bedre læring for eleverne.

2. Dialogen om den enkelte elev

Enhver far eller mor beskæftiger sig naturligvis først og fremmest med sit eget barn. Det kan og skal der ikke laves om på. Tanken om, at forældrene bør opfatte sig selv som borgere, der først og fremmest ser på almenvellet, frem for som brugere, der interesserer sig for deres egne behov, er tiltalende, men ganske urealistisk. Selvfølgelig er det sådan, at forældrene opprioriterer deres eget barns tarv. Det er indbygget i selve forælderrollen.

Men det betyder ikke, at forældrene selv skal fremme deres egne børns interesser *på bekostning* af fællesskabet. Man kan sagtens opbygge et fællesskab, der tager udgangspunkt i det enkelte barns behov. Det er faktisk det, der er grundtanken i folkeskoleloven. Og det er den måde, langt de fleste forældre ser deres forhold til skolen.

Det er forældrene, der har undervisningspligten, og folkeskolen er samfundets tilbud til forældrene, som gør det muligt for dem at opfylde denne forpligtelse.

Derfor må forældrene også have nogle muligheder at vælge imellem. Folkeskoleloven lægger op til, at forældrene frit kan vælge den folkeskole i kommunen, der passer bedst til deres børns behov

Forældrene og skolen

2

og familiens værdigrundlag. Men desværre eksisterer dette frie skolevalg i flere og flere kommuner kun på papiret, fordi kommunerne sætter det frie valg ud af kraft af resursemæssige grunde. Det er en udvikling, der går den forkerte vej. Alle kommuner bør forpligtes til sørge for, at forældrene har et reelt frit valg mellem skolerne i kommunen. Den enkelte skole må fremstå med en klar profil og en ordentlig "varedeklaration", så forældrene kan træffe deres valg på et så reelt grundlag som muligt. De kvalitetsrapporter, som skolerne og kommunerne er pligtige at lave fra 2007 og fremefter kan være et godt udgangspunkt for en sådan "varedeklaration".

Eksempler på punkter i en sådan "varedeklaration" kunne være:

- Skolens målsætning
- Skolens pædagogiske profil
- Beskrivelse af de fysiske rammer
- Skolefritidsordning
- Omfanget af og holdningen til forældresamarbejdet
- Søkendepolitik
- Samarbejdet med lokalsamfundet
- Miljø- og sundhedspolitik (fx arbejdsmiljø, madordninger, grønt islæt)

I folkeskoleloven bliver det slået fast, at folkeskolens undervisning skal tage udgangspunkt i den enkelte elevs forudsætninger. Undervisningen skal differentieres, for kun ved at give hvert enkelt barn en *forskellig* undervisning alt efter dets forudsætninger kan skolen give børnene den samme behandling. Denne forskellige undervisning skal tage udgangspunkt i individuelt fastlagte læringsmål for den enkelte elev. Sådanne læringsmål fastlægges i samtaler mellem eleven, forældrene og lærerne. Det vil give langt mere indhold i skole/hjem-samtalerne end det, vi kender i dag.

Elevplanerne er et vigtigt skridt i den rigtige retning, og anvendt rigtigt kan elevplanerne være et godt udgangspunkt for disse samtaler. Det kan du læse mere om i Skole og Samfunds udgivelse "Elevplaner i skolen – et nyt redskab i skole/hjem-samarbejdet"(2007)

Hvis man skal tage kravet om undervisningsdifferentiering alvorligt, så er der ingen, der siger, at alle elever har behov for det samme antal undervisningstimer. Hvorfor kan timetallet for den enkelte elev ikke være variabelt, så det fastlægges for en periode ad gangen i en dialog mellem eleven, forældrene og klassens lærere?

Dialogen må også bestå i en samtale om, hvorledes forældrene bedst medvirker til at opfylde de læringsmål for barnet, som de selv har været med til at formulere. Her må forældrene være indstillet på, at skolen stiller krav til dem om fx at støtte skolens undervisning via højtlesning, hjælp til lektier eller træning hjemme af indlærte færdigheder. Den gode, ligeværdige dialog består i, at både forældre og skole opfylder de gensidige forpligtelser, som de er enige om fører frem mod målet: at give barnet den bedst mulige undervisning.

Som nævnt kan indholdet i skole/hjem-samtalen blive meget mere forpligtende og vigtigt, end det er i dag.

Den gode skole/hjem-samtale består af en fælles målfastsættelse: hvad er det, eleven skal lære? En fælles vurdering af, om målene blev nået, og en diskussion af eventuelle problemer. Den gode skole/hjem-samtale kan tage udgangspunkt i et samtaleblad, som barn, forældre og lærere har

udfyldt på forhånd, og som måske har været diskuteret med læreren i en elevsamtale og med forældrene derhjemme. Mange skoler har allerede udarbejdet samtaleblade med punkter som fx

- Normer, holdninger og forventninger til hinanden
- Det faglige niveau/udbytte i boglige såvel som kreative fag
- Den sociale dimension - i skolen og uden for skolen
- Hjemmearbejde
- Livet uden for skolen (fx fritidsaktiviteter)

Men det vigtige er, at dialogen i skole-hjem-samtalen drejer sig om undervisningen og dens værdi for netop dette individuelle barn.

3. Dialogen om klassen

Dialogen om klassen finder sted på to planer: dels i klasserådet, og dels i samtalen mellem klassens lærere og alle forældrene i klassen. Det er en af klasselærerens hovedopgaver at sørge for, at denne dialog finder sted.

Kontaktforældre

Næsten alle skoler har kontaktforældre i hver enkelt klasse, men den måde, klasserådet eller kontaktforældrene fungerer på varierer fra skole til skole og fra klasse til klasse.

Det velfungerende klasseråd er sparringspartner for klassens lærere, danner bagland for skolebestyrelsen og repræsenterer klassens samlede forældrekræfter.

Kontaktforældrene er ansvarlige for tilrettelæggelsen af klassens forældremøder med eller uden lærernes medvirken. Det er også kontaktforældrene, der står for den praktiske afvikling af forældremøderne. Der er ingen grund til, at den dyrebare lærertid, der afsættes til skole/hjem-samarbejde, skal gå med at tilrettelægge og afvikle forældremøder. Tiden skal gå med aktiv dialog med klassens forældre, og derfor er det mest hensigtsmæssigt, at forældrene står for forældremøderne.

Kontaktforældrene kan også deltage i den overordnede planlægning af aktiviteterne i klassen sammen med klassens lærere. Det kan fx finde sted på et årligt møde, hvor klassens årsplan bliver fastlagt.

Mange lærere stejler over tanken om at lade forældrene være med til at formulere overordnede undervisningsmål- og emner. De er stadig bundet af gamle dages opfattelse af det lukkede klasserum, hvor undervisningen var en privatsag mellem den enkelte lærer og klassen. Sådan er det ikke mere. Hvis lærerne vænner sig til at opfatte forældrene som en resurse snarere end som et problem, og hvis forældrene holder sig til de overordnede emner og trygt overlader planlægningen af den konkrete undervisning til de professionelle, så vil det ligeværdige samarbejde blomstre til gavn for børnene i skolen.

Dialogen med klassens forældre

Det gensidigt forpligtende samarbejde mellem lærere og forældre opstår ikke af sig selv. Det skal fremdyrkes og plejes gennem en bevidst indsats fra skolens side.

Skole og Samfund har gode erfaringer med afholdelse af forældre/lærer-workshops i indskolingen, hvor forældre og lærere lærer hinanden at kende på en mere uformel måde, og hvor de gensidige forventninger kan blive afpasset til hinanden.

Dialogen om undervisningen foregår naturligvis inden for de rammer, der afstikkes af læseplaner, kommunale målsætninger, skolens og klassens årsplan osv. Forældrene kan ikke forventes på forhånd at have kendskab til disse rammer, og det er lærerens forpligtelse at oplyse forældrene om dem.

Men selv om rammerne er givne er der intet til hinder for, at forældrene spiller en aktiv rolle når det gælder fastlæggelsen af prioriteringer i undervisningen. Et godt udgangspunkt for en sådan prioriteringsdiskussion er Skole og Samfunds spil "DIALOG"

På nogle skoler har skolebestyrelsen valgt at gøre prioriteringsdiskussionen iblandt klassens lærere og forældre meget konkret ved at overlade det til denne personkreds at afgøre, hvad én eller to timer af klassens undervisningstid skal anvendes til.

Klassens forældre udgør tilsammen en vældig kundskabsresurse, der kan udnyttes i undervisningen. Forældrene kan optræde som gæstelærere eller eksperter, når undervisningen kommer ind på emner, som de gennem deres arbejde, uddannelse eller en hobby har et specielt kendskab til. Det er en god idé at systematisere registreringen af forældrenes kundskabsressurser, fx ved at bruge Skole og Samfunds "forældrebank" fra hæftet "KLASSENS KONTAKTFORÆLDRE".

Når eleverne skal til at forlade folkeskolen spiller forældrene igen en hovedrolle, som skolen må være opmærksom på. Alle undersøgelser viser, at forældrene er de unges vigtigste vejledere, når det gælder valg af uddannelse og erhverv, og det må skolens uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering tage højde for.

4. Dialogen om skolen

Dialogen om undervisningen begrænser sig imidlertid ikke til den enkelte klasse. Også når det gælder den samlede skoles undervisning bør forældrene involveres i en dialog med lærere og skoleledelse.

Denne dialog finder sted på flere forskellige niveauer:

Repræsentantskabet

På mange skoler samles kontaktførældrene fra samtlige klasser nogle gange om året som et repræsentantskab. Dette repræsentantskab kan spille en vigtig rolle for skolebestyrelsen som dens umiddelbare bagland, som det forum, hvor den kan drøfte og afprøve holdninger og meninger om skolens virksomhed.

I repræsentantskabet kan man fx drøfte overordnede spørgsmål vedrørende skolens undervisning, skolens målsætning, virksomhedsplan mv.

Skolebestyrelsen

Skolebestyrelsen er skolens styrende organ, hvor skolens forskellige interessenter mødes: ansatte, elever og forældre. Skolebestyrelsen har i folkeskoleloven fået tillagt en række formelle beføjelser, som vi ikke skal komme nærmere ind på her. Men skolebestyrelsen kan spille en meget vigtig rolle ved fastlæggelsen af rammerne for undervisningen. Skolebestyrelsen kan fx udarbejde forslag til kommunalbestyrelsen til en læseplan for skolen, den kan fastlægge principper for undervisningen, og den er ansvarlig for skolens anvendelse af undervisningsmidler. Godkendelse af undervisningsmidler er blevet en vanskeligere sag med udbredelsen af Internettet, elektroniske

læremidler osv. Derfor er det vigtigt, at skolebestyrelsen med jævne mellemrum tager sine procedurer for godkendelse af undervisningsmidler op til drøftelse.

Skolebestyrelsen spiller også en vigtig rolle for den samlede profilering af skolen. Derfor er det vigtigt, at bestyrelsen anlægger et helhedssyn på sine formelle kompetencer vedrørende skolens undervisning og ikke benytter dem stykkevis og delt.

Bestyrelsen må først diskutere, hvad det er for en overordnet profil, man ønsker at give skolen. Og i dette lys må man så lave en samlet gennemgang af de principper, der ligger til grund for skolens undervisning: Målsætning, virksomhedsplan, læseplan, handleplaner, principper, undervisningsmidler. Hermed kan skolebestyrelsen være med til at sikre, at der ligger et samlet helhedssyn bag al skolens virksomhed.

5. Dialog om undervisningen - evaluering

Indtil for kort tid siden var der ikke tradition for at anvende evaluering i skolen. Men i de senere år er det blevet stadig mere almindeligt at vurdere, om de mål, der fastlægges på forskellige niveauer, nu også nås.

Skolens kerneydelse er undervisning, og den vigtigste evaluering, der finder sted i skolen er derfor (selv)kontrollen af, om udbyttet af den leverede undervisning nu også har været som forventet. I denne evaluering spiller forældrene en central rolle.

Elevplanerne skal rumme en sammenfatning af de obligatoriske elevtest, som læreren anvender som et redskab til at finde ud af, hvor den enkelte elev har sine styrker og svagheder. På baggrund heraf kan lærer, forældre og elev sammen opstille læringsmål for eleven og diskutere, hvilke opgaver hver part skal løse for at nå målene.

Det er en naturlig del af dialogen om undervisningen sammen at vurdere, om de stillede mål blev nået: Fik barnet det udbytte af undervisningen, som lærer og forældre havde forventet? Ydede skolen og hjemmet den indsats, der gensidigt var aftalt?

På klasse- og skoleniveau deltager forældrene i evalueringen af skolens virksomhed gennem brugerundersøgelser, der systematisk klarlægger, om de forventede resultater blev nået.

Du kan læse mere om emnerne i Skole og Samfunds publikationer, specielt i følgende: KLASSENS KONTAKTFORÆLDRE og KLASSENS ÅRSPLAN.

SKOLE OG SAMFUND
Oprindelig udgave 2000
Revideret 2007